

PARA | HABER

HÜLYA GENÇ SERTKAYA
hulya.genc@paradergi.com.tr

2022

Prof. Dr. Murat YÜLEK
OSTİM Teknik Üniversitesi Rektörü

“Büyümenin lokomotifi hizmet sektörü”

2022 yılı ilk çeyrekte büyümeye en büyük katkı hanehalkı tüketim harcamalarından geldi. Burada talep kaynaklı bir büyümeden bahsedebiliriz.

Ancak enflasyondaki artışı göz önüne aldığımızda tüketici harcamalarındaki artış, tüketicilerin farklı kaynaklardan gelir elde etmiş olabileceğini gösteriyor. Tüketici kredilerinde ise benzer bir artış söz konusu değil. Büyümeye katkı açısından tüketim harcamalarını yüzde 3.5 ile ihracat takip ediyor. İhracatın katkısı dolar kurundaki artışa bağlanabilir. İlk çeyrekte büyüme oranına yüzde 14.6 ile en büyük katkı hizmet sektöründen geldi. Sektörlere bakıldığında inşaat yüzde 7.2 küçülme, sanayi ise önceki dönemlerle benzer düzeyde yüzde 7.4 büyüme gösterdi. Dolayısıyla büyümenin lokomotifi, hizmet sektörü ve talep oldu. Yatırımlarda ve sanayide beklenen artış görülmediğinden gelecek büyüme oranlarında bir düşüş görülmeye beklenebilir. Sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyüme için yatırım ve sanayi sektörleri ve dolayısıyla ihracat büyüme göstermelidir aksi takdirde gelir dağılımında ciddi problemler görülecektir.

Yedi çeyrektir kesintisiz büyüme

Türkiye ekonomisi 2022'nin ilk çeyreğinde yüzde 7.3 büyüdü. Böylece yedi çeyrektir kesintisiz büyüme kaydedildi. İlk çeyrekte büyümeye iç talebin katkısı 3.9 puan, net dış talebin katkısı 3.5 puan oldu. Beklenti, Türkiye ekonomisinin 2022 yılını yüzde 3.5-4 bandında büyüme ile kapatacağı yönünde...

TÜRKİYE ekonomisi 2022 yılının ilk çeyreğinde yüzde 7.3 büyüdü. Pandemide normalleşme adımlarının atıldığı 2021'de G-20 içindeki en yüksek büyüme performansı gösteren Türkiye ekonomisi, yedi çeyrektir kesintisiz büyüme kaydetti. Yılın ilk çeyreğinde iç talebin büyümeye katkısı 3.9 yüzde puan olurken, net dış talep büyümeye 3.5 puan katkı verdi. 2022 yılının ilk çeyreğinde yıllık yüzde 10.5 büyüyen makine ve teçhizat yatırımları, artış eğilimine kesintisiz 10 çeyrektir devam etti.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) 2022 yılı birinci çeyrek ilk tahmini, zincirlenmiş hacim endeksi olarak, yıllık bazda yüzde 7.3 arttı. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış

GSYH zincirlenmiş hacim endeksi, bir önceki çeyreğe göre yüzde 1.2 artış gösterdi. Üretim yöntemiyle GSYH tahmini, 2022 yılının birinci çeyreğinde cari fiyatlarla geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 79.5 artarak 2 trilyon 496 milyar 328 milyon TL oldu. GSYH'nin birinci çeyrek değeri cari fiyatlarla ABD doları bazında yıllık yüzde 4.7 azalışla 179.8 milyar olarak gerçekleşti.

Ekonomistlerin görüşü, yılın ikinci yarısında büyüme hızı yavaşlasa da Türkiye ekonomisinin 2022 yılını yüzde 3.5-4 bandında büyüme ile kapatacağı şeklinde ağırlık kazandı. İlk çeyrek büyümenin yüzde 7.2'lik piyasa beklentilerinin üzerinde gerçekleştiğine işaret eden 3. Göz Danışmanlık CEO'su Hikmet Baydar, global daralma sinyalleri dikkate alındığında Türkiye ekonomisinin 2022 yılı genelinde yüzde 3-4 bandında büyümesini beklendiklerini dile getirdi.

FİNANS SEKTÖRÜ YÜZDE 24.2 BÜYÜDÜ

GSYH'yi oluşturan faaliyetler incelendiğinde; 2022 yılı birinci çeyreğinde yıllık bazda zincirlenmiş hacim endeksi olarak; finans ve sigorta faaliyetleri yüzde 24.2 ile büyümeye en önemli katkı veren sektör oldu. Bilgi ve iletişim faaliyetleri yüzde 16.8 arttığı 2022 yılının ilk çeyreğinde hizmetler yüzde 14.9, sanayi yüzde 7.4, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri yüzde 8.9, diğer hizmet faaliyetleri yüzde 6.8, gayrimenkul faaliyetleri yüzde 5.4, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri yüzde 5.2 ve tarım yüzde 0.9 arttı.

Bu dönemde inşaat sektörü ise yüzde 7.2 daraldı.

TÜKETİM HARCAMALARI ARTTI

Harcamalar yöntemiyle hesaplanan verilere bakıldığında ilk çeyrekte özel tüketim harcamaları ve net dış talep büyümeye yukarı çekerken, yatırımlar sınırlı katkı verdi. TÜİK verilerine göre yerleşik hanehalklarının tüketim harcamaları, 2022 yılının birinci çeyreğinde geçen yılın dönemine kıyasla zincirlenmiş hacim endeksi olarak yüzde 19.5 artarken, devletin nihai tüketim harcamaları yüzde 0.9

Doç. Dr. Esra KABAKLARLI / Selçuk Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi

"Yılsonunda yüzde 4 bandında büyüme beklenebilir"

2022 yılı birinci çeyrek büyümesi, tüketim ve ihracata dayalı bir büyüme olarak karşımıza çıkıyor. Tüketime artmasında insanların artan enflasyon ve negatif reel faizler nedeniyle harcamalarını öne alması önemli bir etken oluşturabilir. Büyüme rakamları içinde ekonomiyi; sanayi, tarım ve hizmetler olarak değerlendirirsek, 2022 yılı birinci çeyrekte tarımın sadece yüzde 0.9 büyümesi, çok iyimser bir tablo çizmiyor. Türkiye'de enflasyon ve gıda fiyatlarındaki yüzde 70 artışla iklim değişikliği göz önüne alındığında daha sürdürülebilir bir büyüme için tarıma

verilecek desteğin artırılması ve verimlilik artışı için önlemler alınması gerekiyor. Enflasyonun Ortodoks politikalarla çözme imkanının bulunmadığı ve sıkı para politikası uygulanmadığı için enflasyonla mücadelede arzı artırmak, en önemli araç olarak karşımıza çıkıyor. Bu durumda sanayi ve tarım sektörlerindeki büyümenin sürdürülebilir olması, büyüme politikasında hedeflenmeli. 2022 yılı ikinci çeyrek ve sonrası büyüme performansında turizm gelirleri pozitif ivme yaratabilir. Yaz aylarına geldiğimiz bu dönemde enerji kullanımındaki azalma, dış ticaret

açığına olumlu katkı sağlayabilir. Negatif reel faiz oranları ve artan fiyatlar ile tüketim ve kötüleşen satın alma gücü; yüksek döviz oynaklığı, sıkışan küresel merkez bankası politikaları ve artan jeopolitik risklerle birlikte daha az destekleyici bir küresel zemin nedeniyle yılın geri kalanında ekonomik faaliyet muhtemelen ivme kaybedecektir. 2022 yılı genelinde Türkiye ekonomisinde ortalama yüzde 4 civarında bir büyüme beklenebilir.

artış gösterdi. TÜİK verilerine göre bu yılın ilk çeyreğinde yıllık bazda yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalklarının nihai tüketim harcamaları ise yüzde 22.1 büyüdü. Bu harcamalar dayanıklılık türüne göre incelendiğinde yılın ilk çeyreğinde yıllık bazda dayanıklı mallarda yüzde 19.8, yarı dayanıklı mallarda yüzde 31.9, dayanıksız mallarda yüzde 16.7, hizmetlerde yüzde 24.8 artış yaşandı. Özel sektör yatırımlarını ifade eden gayrisafi sabit sermaye oluşumu ise yılın ilk çeyreğinde yıllık bazda yüzde 1.1 arttı. Gayrisafi sabit sermaye oluşumu 2021 yılının üçüncü ve dördüncü çeyreğinde sırasıyla yüzde 1.9 ve yüzde 0.8 daralmıştı. Gayrisafi sabit sermaye oluşumunun alt kırılımlarına bakıldığında makine ve teçhizat yatırımları 2022 yılının ilk çeyreğinde yüzde 10.5 artışla önümüzdeki dönemde üretim kapasitesinin güçleneceğinin işaretini verdi. İnşaat yatırımları yılın ilk çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 9.8 azaldı.

Yılın ilk çeyreğinde mal ve hizmet ihracatı, geçen yılın aynı çeyreğine göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak yüzde 16.8, ithalatı ise yüzde 2.3 arttı.

İHRACATTA YENİ REKOR

Türkiye'nin ihracatı Mayıs'ta yıllık yüzde 15.2 artışla 18 milyar 973 milyon dolara yükselerek, Cumhuriyet tarihinin en yüksek Mayıs ayı ihracat rakamına ulaştı. Böylece, son 21 ayın 19'unda aylık rekor kaydedilmiş oldu. Ticaret Bakanlığı'nın geçici genel ti-

caret sistemi kapsamındaki verilerine göre ithalat Mayıs'ta yıllık bazda yüzde 43.8 artışla 29 milyar 652 milyon dolar olurken, dış ticaret dengesi yüzde 157 artışıyla 10 milyar 679 milyon dolar açık verdi. Bu dönemde ihracatın ithalatı karşılama oranı 15.9 puan azalışla yüzde 64 oldu. Enerji verileri hariç tutulduğunda, ihracatın ithalatı karşılama oranı 12.3 puan azalarak yüzde 77.4 olarak gerçekleşti. Yılın ilk beş ayında ihracat yüzde 20.4 artışla 102.5 milyar dolar, ithalat yüzde 40.9 artışla 145.7 milyar dolara ulaşırken, dış ticaret dengesi yüzde 136.1 artışla 43.2 milyar dolar açık verdi.

TÜFE AYLIK YÜZDE 2.98 ARTTI

TÜİK verilerine göre tüketici fiyat endeksi (TÜFE) Mayıs'ta aylık yüzde 2.98 oranında artarken, yıllık enflasyonu 3.53 puan artışla yüzde 73.50 düzeyine ulaştı. Ana harcama gruplarına göre Mayıs'ta TÜFE'de en çok artış gösteren ana grup yüzde 6.53 ile alkollü içecekler ve tütün olurken, onu yüzde 6.15 ile eğlence ve kültür, yüzde 5.47 ile lokanta ve oteller, yüzde 4.64 ile giyim ve ayakkabı izledi. Gıda fiyatlarındaki artış yüzde 1.63 ile beklentinin altında kaldı. Ana gruplar itibarıyla yıllık bazda ise en yüksek artış yüzde 107.62 ile ulaştırmada, yüzde 91.63 ile gıda ve alkolsüz içeceklerde, yüzde 82.08 ile ev eşyasında, yüzde 76.83 ile lokanta ve

otelde görüldü. Kira artış oranlarının üst sınırını belirleyen 12 aylık ortalamalara göre TÜFE değişim oranı ise yüzde 39.33 oldu. Mayıs'ta yurt içi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) aylık yüzde 8.76 oranında artarken, yıllık enflasyonu 10.34 puan artışla yüzde 132.16 oldu.

Ayşe ÖZDEN / A&T Bank Ekonomik Araştırmalar Müdürü

"En büyük katkı 11.6 puanla hanehalkı tüketiminden"

İlk çeyrek büyümesine en büyük katkı, 11.6 puan ile hanehalkı tüketiminden geldi. Büyümede öne çıkan diğer kalemler ihracat olurken, büyümeye 3.5 puan katkı sağladı. Madalyonun diğer yüzünde yatırım cephesinde zayıf görünüm devam etmekle birlikte büyüme kompozisyonu ve sürdürülebilirliği açısından risk oluşturmaya devam ediyor. Stokların büyüme üzerindeki aşağı yönlü etkisi ise 8 puan ile rekor seviyede gerçekleşti. Üretim tarafında ise imalat sanayinin katkısı 1.6 puan, hizmetler sektörü katkısı 3.3 puan ve finans sektörünün katkısı sadece 1.2 puan olarak gerçekleşiyor. Ek olarak inşaat sektörü ise üç çeyreklik daralmaya devam ederek büyümeyi yılın ilk çeyreğinde 0.4 puan aşağı çekti. Öncü göstergeler ikinci çeyrekte büyümede ivme kaybının başladığını ve bu kaybın Mayıs itibarıyla hız kazandığına işaret ediyor. TL'deki değer kaybı ve yüksek enflasyon etkisi de hesaba katıldığında yılın ikinci yarısında büyümedeki seyrin daha olumsuz olacağı kanısındayız. 2022 yılı ikinci yarısında yıllık büyümenin yüzde 2-2.5 ile sınırlı olmasını bekliyoruz. Ayrıca küresel ekonomik konjonktürde süregelen belirsizliklerin, artan emtia fiyatları ve jeopolitik gelişmelerin büyüme üzerinde aşağı yönlü baskısını da sürdüreceğini tahmin ediyoruz. Yıl sonu büyüme beklentimizi yüzde 3.5 olarak koruyoruz. İç talepteki canlılığın enflasyonu düşürme çabalarını olumsuz etkileyeceğini düşünüyoruz.

Türkiye ekonomisi 2022 yılının ilk çeyreğinde yüzde 7.3 büyüdü

GSYH sonuçları, 1. çeyrek 2022		GSYH			
	Çeyrek	Cari fiyatlarla (milyon TL)	Cari fiyatlarla (milyon \$)	Zincirlenmiş hacim endeksi	Değişim oranı (%)
2020	Yıllık	5.046.883	716.902	179,2	1,8
	1	1.071.223	176.200	161,3	4,4
	2	1.037.692	152.585	153,0	-10,4
	3	1.413.883	196.582	198,8	6,3
	4	1.524.085	191.535	203,8	6,2
2021	Yıllık	7.209.040	802.678	198,9	11,0
	1	1.390.704	188.655	173,0	7,3
	2	1.585.213	189.072	186,5	21,9
	3	1.919.314	225.983	213,8	7,5
	4	2.313.810	198.968	222,4	9,1
2022	1	2.496.328	179.800	185,7	7,3

Kaynak: TÜİK